Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
MACIEJ SZPUNAR
esitatud 29. juulil 2019[1]

Kohtuasi C-468/18

R
versus
P

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Judecătoria Constanța (Constanța esimese astme kohus, Rumeenia))

Eelotsusetaotlus – Õigusalane koostöö tsiviilasjades – Kohtualluvus, kohtuotsuste tunnustamine ja täitmine ülalpidamiskohustuste küsimustes – Määrus (EÜ) nr 4/2009 – Artikli 3 punkt a – Kostja alalise elukoha kohus – Artikli 3 punkt d – Kohus, kelle alluvuses on vanemliku vastutusega seotud asjad – Artikkel 5 – Kostja ilmumine kohtusse – Kohus, kuhu on pöördutud ühtaegu lahutuse nõudega ning seoses selle tagajärgedega, mis puudutavad vanemlikku vastutust ja ühise lapse ülalpidamist – Selle kohtu otsus, mille kohaselt vanemliku vastutuse küsimused ei kuulu selle kohtu alluvusse – Pädevus lahendada lapse ülalpidamise kohustust käsitlevat nõuet – Kohus, kus on asja arutamiseks paremad võimalused

I. Sissejuhatus

1. Eelotsusetaotlus käsitleb nõukogu 18. detsembri 2008. aasta määruse (EÜ) nr 4/2009 kohtualluvuse, kohaldatava õiguse, kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise ning koostöö kohta ülalpidamiskohustuste küsimustes[2] artikli 3 punktide a ja d ning artikli 5 tõlgendamist.

2. Taotlus esitati Ühendkuningriigis elava R-i ja Rumeenias elava P vahelises kohtuvaidluses, mis käsitleb elatise väljamõistmise nõuet ühise lapse hooldamiseks, mis on seotud vanemlikku vastutust käsitleva nõudega, kusjuures mõlemad nõuded esitati lahutusmenetluses.

3. Põhikohtuasi annab Euroopa Kohtule võimaluse esiteks täpsustada määruse nr 4/2009 artikli 3 punktide a ja d ning artikli 5 kohaldamise tingimusi ning teiseks esitada oma seisukoht selle kohtu, kelle alluvusse kuuluvad ülalpidamiskohustusi käsitlevad küsimused, kohustuse kohta soodustada vaidluse koondamist ühte kohtusse sõltuvalt lapse huvidest, mida ta on juba arvesse võtnud selleks, et tunnistada, et vanemliku vastutuse küsimused ei kuulu tema alluvusse.

1 Algkeel: prantsuse.

2 ELT 2009, L 7, lk 1.

II. Õiguslik raamistik

A. Liidu õigus

1. Määrus (EÜ) nr 2201/2003

4. Nõukogu 27. novembri 2003. aasta määruse (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000,[3] põhjendused 5, 11 ja 12 näevad ette:

„(5) Kõigi laste võrdsuse tagamiseks hõlmab käesolev määrus kõiki vanemlikku vastutust reguleerivaid otsuseid, sealhulgas meetmeid lapse kaitseks, sõltumatult nende seostest abieluõigusliku menetlusega.

[…]

(11) Ülalpidamiskohustused jäetakse käesoleva määruse reguleerimisalast välja, sest neid käsitleb juba nõukogu [22. detsembri 2000. aasta] määrus nr 44/2001 [kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades[4]]. Kohtutel, millel on jurisdiktsioon vastavalt käesolevale määrusele, on üldiselt jurisdiktsioon teha otsuseid ülalpidamiskohustuse küsimuses […] määruse nr 44/2001 artikli 5 lõike 2 alusel.

(12) Käesoleva määrusega kehtestatud kohtualluvuse alused vanemliku vastutuse küsimustes kujundatakse lapse huve silmas pidades, eeskätt läheduskriteeriumi põhjal. See tähendab, et jurisdiktsioon peaks esimeses järjekorras olema lapse alalise elukoha liikmesriigil, välja arvatud teatavatel lapse elukoha vahetamise juhtudel või vastavalt kokkuleppele vanemliku vastutuse kandjate vahel.“

5. Selle määruse artikkel 1 sätestab:

„1. Käesolevat määrust kohaldatakse järgmisi valdkondi käsitlevate tsiviilasjade suhtes igat liiki kohtutes:

a) abielulahutus, lahuselu või abielu kehtetuks tunnistamine;

b) vanemliku vastutuse tekkimine, teostamine, piiramine või äravõtmine.

[…]

3. Käesolevat määrust ei kohaldata järgmiste juhtumite suhtes:

[…]

(e) ülalpidamiskohustus;

[…].“

3 ELT 2003, L 338, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 243.

4 EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42.

6. Kõnealuse määruse artikli 2 punkt 7 on sõnastatud järgmiselt:

„Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

[…]

7) mõiste „vanemlik vastutus“ tähendab kõiki lapse isiku või varaga seotud õigusi ja kohustusi, mis antakse füüsilisele või juriidilisele isikule kohtuotsusega, seaduse alusel või õigusliku toimega kokkuleppe põhjal. See mõiste hõlmab eestkosteõigust ja suhtlusõigust.“

7. Sama määruse artikli 3 lõike 1 punkti b kohaselt on abielulahutusega seotud asjad selle liikmesriigi kohtu alluvuses, kelle kodanikud mõlemad abikaasad on.

8. Määruse nr 2201/2003 artikkel 8 sätestab:

„1. Liikmesriigi kohtutel on vanemliku vastutuse asjus pädevus lapse suhtes, kelle alaline elukoht on hagi esitamise ajal selles liikmesriigis.“

2. Lõiget 1 kohaldatakse, kui artiklitest 9, 10 ja 12 ei tulene teisiti.“

9. Selle määruse artikli 12 lõikes 1 on sätestatud:

„Liikmesriigi kohtutel, kellel on artikli 3 tõttu pädevus lahutuse, lahuselu või abielu tühistamise taotluse suhtes, on pädevus kõigi selle taotlusega seotud vanemlikku vastutust käsitlevates küsimustes juhul, kui:

a) vähemalt ühel abikaasadest on lapse ees vanemlik vastutus; ning

b) abikaasad ja vanemliku vastutuse kandjad on kohtusse pöördumise ajal sõnaselgelt või muul viisil ühehäälselt kohtute pädevust tunnistanud ning see on lapse parimates huvides.“

2. Määrus nr 4/2009

10. See määrus asendab määruse nr 44/2001 ülalpidamiskohustusi käsitlevad sätted.[5] See asendab ülalpidamiskohustuste küsimustes ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. aprilli 2004. aasta määrust (EÜ) nr 805/2004, millega luuakse Euroopa täitekorraldus vaidlustamata nõuete kohta,[6] välja arvatud nende ülalpidamiskohustusi käsitlevate Euroopa täitekorralduste osas, mille on välja andnud liikmesriigid, kelle suhtes ei ole siduv ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatavat õigust käsitlev 23. novembri 2007. aasta Haagi protokolli, mis kiideti Euroopa Ühenduse nimel heaks nõukogu 30. novembri 2009. aasta otsusega 2009/941/EÜ,[7] see tähendab Ühendkuningriik ja Taani.[8]

11. 2007. aasta Haagi protokolli liidus kohaldamise kuupäeva tõttu on määrus nr 4/2009 kohaldatav alates 18. juunist 2011.[9]

5 Vt seda määrust käsitleva Euroopa Kohtu praktika asjakohasuse kohta selles valdkonnas 18. detsembri 2014. aasta kohtuotsus Sanders ja Huber (C-400/13 ja C-408/13, EU:C:2014:2461, punkt 23).

6 ELT 2004, L 143, lk 15; ELT eriväljaanne 19/07, lk 38.

7 ELT 2009, L 331, lk 17, edaspidi „2007. aasta Haagi protokoll“.

8 Euroopa Liit ratifitseeris selle protokolli 8. aprillil 2010 liikmesriikide nimel, välja arvatud nende kahe riigi nimel, kes sellega ei liitunud. Vt selle kohta osalisriikide loetelu 31. märtsi 2017. aasta seisuga, mis on kättesaadav Haagi konverentsi veebilehel https://www.hcch.net/fr/instruments/conventions/status-table/?cid=133.

9 Vt määruse nr 4/2009 artikli 76 kolmas lõik. Seda kohaldamiskuupäeva tuleb eristada 2007. aasta Haagi protokolli jõustumiskuupäevast, milleks oli kõigi osalisriikide vahel määratud 1. august 2013. Vt ka Gaudemet-Tallon, H., ja Ancel, M.-E., *Compétence et exécution des jugements en Europe, Règlements 44/2001 et 1215/2012, Conventions de Bruxelles (1968) et de Lugano (1998 et 2007)*, 6. trükk, Librairie générale de droit et de jurisprudence, kollekstioon „Droit des affaires“, Paris, 2018, punkt 216, lk 318.

12. Vastavalt määruse nr 4/2009 põhjendustele 1 ja 2 on selle määruse ning eelkõige määruse nr 44/2001 ja määruse nr 2201/2003 eesmärk vastu võtta meetmeid piiriülese mõjuga tsiviilasjades tehtava õigusalase koostöö valdkonnas ning muu hulgas edendada liikmesriikides kollisiooni ja kohtualluvuse suhtes kohaldatavate normide kokkusobivust.

13. Määruse nr 4/2009 põhjendustes 9, 10 ja 15 on märgitud:

„ (9) Ülalpidamist saama õigustatud isikul peaks olema võimalik saada hõlpsasti liikmesriigis kohtuotsus, mis oleks teises liikmesriigis automaatselt täidetav, ilma et selleks oleks vaja teha mingeid lisatoiminguid.

(10) Selle eesmärgi saavutamiseks on asjakohane välja töötada ülalpidamiskohustusi käsitlev ühenduse õigusakt, millesse oleks koondatud sätted kohtualluvuse eeskirjade ja kollisiooninormide, tunnustamise ja täidetavuse, täitmise, õigusabi ja keskasutuste vahelise koostöö kohta.

[…]

(15) Et kaitsta ülalpidamist saama õigustatud isikute huve ja edendada [liidus] tõrgeteta õigusemõistmist, tuleks määrusest [nr 44/2001] tulenevaid kohtualluvuseeskirju kohandada. Asjaolu, et kostja alaline elukoht on kolmandas riigis, ei tohiks oma olemuselt välistada ühenduse kohtualluvuseeskirjade kohaldamist ning nüüdsest ei tohiks enam kavandada ühtegi viitamist siseriiklikule õigusele. Seega tuleks käesoleva määrusega kindlaks määrata, millal võib liikmesriigi kohus teostada pädevust muudel juhtudel.“

14. Määruse nr 4/2009 artikli 2 lõike 1 punktis 10 on mõiste „õigustatud isik“ määratletud kui „füüsiline isik, kellel on või väidetavalt on õigus elatisele“.

15. Selle määruse artiklis 3 on ette nähtud:

„Liikmesriikides on ülalpidamiskohustuste küsimustes pädevad otsustama:

a) selle riigi kohtud, kus on kostja alaline elukoht; või

b) selle riigi kohtud, kus on õigustatud isiku alaline elukoht; või

c) kohus, mis on kohtu asukohariigi õiguse kohaselt pädev menetlema perekonnaseisu käsitlevaid kohtuasju, kui ülalpidamiskohustust käsitlev asi on nendega seotud, välja arvatud juhul, kui kohtualluvuse aluseks on üksnes ühe poole kodakondsus; või

d) kohus, mis on kohtu asukohariigi õiguse kohaselt pädev menetlema vanemlikku vastutust käsitlevaid kohtuasju, kui ülalpidamiskohustust käsitlev asi on nendega seotud, välja arvatud juhul, kui kohtualluvuse aluseks on üksnes ühe poole kodakondsus.“

16. Kõnealuse määruse artikkel 5 „Kohtualluvus kostja kohtusse ilmumise alusel“ sätestab:

„Lisaks käesoleva määruse muudest sätetest tulenevale pädevusele on pädev ka see liikmesriigi kohus, kuhu kostja ilmub. Käesolevat sätet ei kohaldata juhul, kui isik on ilmunud kohtusse pädevuse vaidlustamiseks.“

17. Sama määruse artikkel 10 „Kohtualluvuse kontrollimine“ näeb ette:

„Kui liikmesriigi kohtusse on pöördutud küsimuses, mis käesoleva määruse kohaselt ei ole tema pädevuses, teatab kohus omal algatusel, et ta ei ole asjas pädev.“

18. Määruse nr 4/2009 artiklites 12, 13 ja 14 on sätestatud normid, mis käsitlevad vastavalt menetluses olevat kohtuasja, seotud kohtuasju ning ajutisi meetmeid ja kaitsemeetmeid.

B. Rumeenia õigus

19. Eelotsusetaotluse esitanud kohtule tuginedes võib Rumeenia kohus, kes on tunnistanud, et asi talle allub, igas staadiumis kohtuasja talle allumise küsimuse omal algatusel või poolte nõudel uuesti läbi vaadata.[10]

III. Põhikohtuasja faktilised asjaolud ja eelotsuse küsimused

20. Rumeenia kodanikud R ja P abiellusid 15. augustil 2015 Rumeenias. R ja P on 8. novembril 2015 sündinud lapse vanemad (R on ema ja P isa), laps sündis Belfastis (Ühendkuningriik), kus R ja P elasid seni, kuni nad läksid 2016. aastal lahku. P pöördus tagasi Rumeeniasse ning R jäi lapsega Belfasti.

21. R esitas 29. septembri 2016. aastal Judecătoria Constanțale (Constanța esimese astme kohus) hagiavalduse P vastu, nõudes lahutust, paludes määrata lapse alaliseks elukohaks hageja elukoht, määrata vanemlik vastutus ainult hagejale ja mõista P-lt lapsele välja elatis.

22. P vaidles vastu sellele, et asi allub nimetatud kohtule. See kohus leidis, et määruse nr 2201/2003 artikli 3 punkti b alusel on abikaasade kodakondsuse tõttu tema alluvuses teha otsus abielu lahutamist käsitleva nõude kohta.

23. Tulenevalt selle kohtu 8. juuni 2017. aasta otsusest lahutada R-i nõuded, algatati kaks uut kohtuasja, millest ühe ese on vanemlik vastutus lapse suhtes ning lapse elukohaks hageja elukoha määramine ning teise ese on P-lt lapsele elatise väljamõistmine.

24. Vanemlikku vastutust käsitleva kohtuasja kohta leidis Judecătoria Constanța (Constanța esimese astme kohus), et see ei kuulu tema alluvusse vastavalt määruse nr 2201/2003 artikli 12 lõikele 1, arvestades lapse huve. Peale selle leidis nimetatud kohus, et selle nõude kohta otsuse tegemine kuulus vastavalt määruse nr 2201/2003 artikli 8 lõikele 1 Ühendkuningriigi kohtute alluvusse, kuna lapse alaline elukoht oli sünnist saati selles liikmesriigis. Pooled ei vaidlustanud seda kohtualluvuse puudumise otsust.

25. Mis puudutab kohtuasja, mille ese on lapsele elatise väljamõistmine, siis eelotsusetaotluse esitanud kohus leidis, et see kuulub määruse nr 4/2009 artikli 3 punkti a alusel tema alluvusse, arvestades kostja P alalist elukohta. See kohus rõhutab, et P ilmus sellesse kohtusse, esitamata väidet, et asi ei kuulu selle kohtu alluvusse, kuid väites, et Euroopa Kohtule peab esitama eelotsusetaotluse.

26. Nimetatud kohus lisab, et kohtumenetluse pooled R ja P olid ühel meelel, et kohaldatavate liidu õigusnormide tõlgendamise taotlus on otstarbekas. Kohus nõustub selle analüüsiga, leides, et enne lapse ülalpidamise kohustuse nõude sisulist arutamist ja ükskõik missuguses menetluse staadiumis võib see kohus veel oma pädevust kontrollida.

27. Nimelt tõstatab eelotsusetaotluse esitanud kohus küsimuse määruse nr 4/2009 kolme sätte, st artikli 3 punktide a ja d ning artikli 5 vahelise suhte kohta.

10 Vt selle kohta tsiviilkohtumenetluse seadustiku (Codul de procedură civilă) artikkel 1071, millele on viidatud praegu Euroopa Kohtu menetluses oleva kohtuasja OF (C-759/18) eelotsusetaotluses (lk 5).

28. See kohus soovib teada, kas asjaolu tõttu, et ülalpidamiskohustust käsitlev nõue on seotud vanemlikku vastutust käsitleva nõudega, on ainus kriteerium, mis on kohaldatav kohtualluvuse kindlaksmääramiseks liikmesriikides, määruse nr 4/2009 artikli 3 punktis d ette nähtud kriteerium, välistades seega teised kriteeriumid, mis on ette nähtud selle määruse artikli 3 punktis a või artiklis 5 ja mis võiksid olla tema kohtualluvuse aluseks, nimelt kostja alaline elukoht või kostja ilmumine sellesse kohtusse.

29. Eelotsusetaotluse esitanud kohus avaldab arvamust, et lahendus, mille puhul otsustataks kohaldada neid kaht viimast kohtualluvuse kriteeriumi, seaks kahtluse alla selle, kas elatise väljamõistmise nõue on seotud nõue, ning oleks vastuolus lapse huvidega, mida arvesse võttes ta leidis, et vanemlikku vastutust puudutav nõue ei kuulu tema alluvusse. Samuti kinnitavad tema sõnul seda lahendust praktilist laadi põhjused, mis on seotud tõendite kogumisega ja menetluste kiirusega.

30. Nimetatud kohus leiab lisaks määruse nr 4/2009 artikli 5 kohaldamise kohta, et niisugune kohtualluvuse alus on välistatud, kui asjaolul, et ülalpidamiskohustust käsitlev nõue on seotud vanemlikku vastutust käsitleva nõudega, oleks tagajärjed sellele, et P vaidlustas vanemlikku vastutust käsitleva nõude analüüsimise käigus kohtuasja allumise sellele kohtule [11].

31. Nende argumentide põhjendamiseks viitab eelotsusetaotluse esitanud kohus 16. juuli 2015. aasta kohtuotsusele A, [12] kuid väljendab kahtlust selle ulatuse osas, kuna teatud faktilised asjaolud erinevad põhikohtuasja asjaoludest. Ta toob välja asjaolu, et kostja P ei ole vaielnud vastu sellele, et asi kuulub selle kohtu alluvusse, ning asjaolu, et see kohus on ainus, kuhu on esitatud perekonnaasja käsitlev hagi, vaatamata sellele, et see kohus leidis lapse alalise elukoha alusel, et küsimus ei kuulu tema alluvusse.

32. Neil asjaoludel otsustas Judecătoria Constanța (Constanța esimese astme kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas juhul, kui liikmesriigi kohtule on esitatud hagi kolme nõudega, milleks on nõue lahutada alaealise lapse vanemate abielu, määrata kindlaks vanemlik vastutus alaealise suhtes ja tema ülalpidamise kohustus, võib määruse nr 4/2009 artikli 3 punkte a ja d ning artiklit 5 tõlgendada nii, et lahutuse nõuet lahendav kohus, kes on samal ajal selle riigi kohus, kus on kostja alaline elukoht, ja kohus, kuhu kostja ilmus, võib teha otsuse alaealisele elatise väljamõistmise nõude kohta, kuigi ta leidis, et ta ei ole pädev lahendama nõuet, mis puudutab vanemlikku vastutust selle alaealise suhtes, või [nii, et] otsuse elatise nõude kohta [võib] teha ainult kohus, kes on pädev tegema otsuse nõude kohta, mis puudutab vanemlikku vastutust alaealise suhtes?

2. Kas samas olukorras, mis puudutab riigi kohtu pädevust, jääb alaealisele elatise väljamõistmise nõue vanemlikku vastutust puudutava nõudega seotuks kõnesoleva määruse artikli 3 punkti d tähenduses[?]

3. Kas juhul, kui vastus teisele küsimusele on eitav, on alaealise huvides, et määruse nr 4/2009 artikli 3 punkti a alusel teeb pädeva liikmesriigi kohus otsuse nõude kohta, mis puudutab vanema ülalpidamiskohustusi alaealise lapse suhtes, kes sündis abielust, mis palutakse lahutada, võttes arvesse, et see kohus tunnistas, et ta ei ole pädev tegema otsust vanemliku vastutuse küsimuses, kuna jõustunud kohtuotsuse kohaselt ei ole täidetud tingimused, mis on nähtud ette [määruse nr 2201/2003] artiklis 12[?]“

11 Vt käesoleva kohtujuristi ettepaneku punkt 22.

12 C-184/14, edaspidi „kohtuotsus A“, EU:C:2015:479.

IV. Analüüs

33. Oma eelotsuse küsimustega, mida minu ettepanekul tuleb analüüsida koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas määruse nr 4/2009 artikli 3 punkti a ja artiklit 5 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus see, et kõnealune liikmesriigi kohus, kelle alluvusse kuulub ülalpidamiskohustust käsitleva nõude lahendamine, mis on esitatud kostja vastu, kelle alaline elukoht on selles liikmesriigis või kes ilmub sellesse kohtusse, loobub selle pädevuse teostamisest põhjendusel, et see nõue on seotud vanemlikku vastutust käsitleva nõudega selle määruse artikli 3 punkti d tähenduses, ning kohtus, kelle alluvuses on viimati nimetatud nõude lahendamine, on lapse huve arvestades paremad võimalused nende nõuete kohta otsuse tegemiseks.

A. Sissejuhatavad märkused

34. Enne tuleb rõhutada mõningaid asjaolusid, mis puudutavad selle küsimuse tekkimise konteksti.

35. Selles kohtuasjas, nagu mitmes eelnevas kohtuasjas,[13] esitati hagi abielusideme lõpetamise, antud juhul lahutuse saamise kohta ning selle tõttu abielupaari ühisele lapsele tekkivate tagajärgede korraldamise kohta, sellesse kohtusse, kes on pädev tegema otsust lahutuse kohta, arvestades abikaasade ühist kodakondsust, kuigi vähemalt ühe abikaasa ja lapse alaline elukoht oli teises liikmesriigis.

36. Sellisel juhul on hageja otsus esitada kõik nõuded ainult ühte kohtusse üldiselt tingitud soovist saada kasutada vaidluse ühte kohtusse koondamise eeliseid.[14] Kuna tegemist on piiriülese mõjuga abieluasjaga, võimaldavad hagejal seda eesmärki saavutada määruse nr 2201/2003 artikkel 12, mis näeb ette lepingulise kohtualluvuse vanemliku vastutusega seotud küsimustes, ning määruse nr 4/2009 artikli 3 punkti d sätted.

37. Käesolevas asjas, pärast seda, kui kostja ja lapse isa P[15] oli esitanud esialgse vastuväite, et asi ei allu eelotsusetaotluse esitanud kohtule, st Rumeenia kohtule, leidis see kohus, et tema alluvuses on lahutuse küsimus, kuid mitte vanemliku vastutuse kohta otsuse tegemine, arvestades lapse huve.

38. Sellest tulenevalt on vaja enne kontrollida, milliste määruse nr 4/2009 artiklitest 3 ja 5 tulenevate kriteeriumide alusel, mis on ainsana käesoleval juhul kohaldatavad,[16] võib kõnealune kohus veel lahendada ülalpidamiskohustust käsitlevat nõuet[17].

13 Vt eelkõige kohtuotsus A (punktid 15–17) ja 6. oktoobri 2015. aasta kohtuotsus A (C-489/14, EU:C:2015:654, punktid 13 ja 14) ning Euroopa Kohtu presidendi 16. jaanuari 2018. aasta määrus PM (C-604/17, ei avaldata, EU:C:2018:10, punktid 12–14), ja 4. oktoobri 2018. aasta kohtuotsus IQ (C-478/17, EU:C:2018:812, punktid 13 ja 14). Vt peale selle Euroopa Kohtus menetluses olevas kohtuasjas OF (C-759/18) esitatud eelotsusetaotlus, mille punktis 13 on nimetatud paljusid sarnaseid kohtuasju, mis puudutavad Rumeenia kodanikke, kelle alaline elukoht on mõnes teises liikmesriigis, antud juhul Itaalias, ning mis käsitlevad kohtualluvust kohtu puhul, kuhu on pöördutud vanemliku vastutuse ja ülalpidamiskohustuse asjades, samadel asjaoludel kui põhikohtuasjas.

14 Selle kohta meenutab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et „[v]astavalt riigisisesele õigusele on niisugusel juhul vanemlik vastutus ja elatisnõue abielulahutust puudutava nõudega seotud ([tsiviil]kohtumenetluse seadustiku artikli 931 lõige 2)“. Abikaasade kodakondsuse kriteeriumi valimine võib samuti olla põhjendatud lahutamise suhtes kohaldatava õiguse määramisega. Selle kohta võib rõhutada, et Ühendkuningriigi suhtes ei ole siduv nõukogu 20. detsembri 2010. aasta määrus (EL) nr 1259/2010 tõhustatud koostöö rakendamise kohta abielulahutuse ja lahuselu suhtes kohaldatava õiguse valdkonnas (ELT 2010, L 343, lk 10).

15 Vt käesoleva ettepaneku punkt 22.

16 Määruse nr 4/2009 artikkel 4 „Kohtu valik“ ei ole vastavalt selle lõikele 3 kohaldatav alla 18aastase lapse ülalpidamiskohustust käsitleva vaidluse suhtes. Selle määruse artikkel 6 näeb ette kohtualluvuse muudel juhtudel, mis põhineb poolte ühisel kodakondsusel, ning selle määruse artikkel 7 kehtestab *forum necessitatis*'e.

17 Mis puudutab küsimust, et isa ei vaidlustanud selle menetluse raames kohtuasja alluvust, siis vt käesoleva kohtujuristi ettepaneku punkt 25.

B. Määruse nr 4/2009 artiklitest 3 ja 5 tulenevate kriteeriumide kohaldamine

39. Selle määruse artiklis 3 on esitatud kaks kriteeriumide kategooriat, millest üks on seotud poolte elukohaga (punkt a kostja puhul või punkt b õigustatud isiku puhul[18]) ning teine korraldab vaidluse ühte kohtusse koondamist (punkt c perekonnaseisu käsitleva kohtuasja puhul või punkt d vanemlikku vastutust käsitleva kohtuasja puhul).

40. Kuna ülalpidamist saama õigustatud isiku, st käesolevas asjas alaealise lapse,[19] kelle jaoks on tema ema R nõude esitanud, alaline elukoht on Ühendkuningriigis, tunnistas eelotsusetaotluse esitanud kohus seega pärast kohtuasjade üksteisest eraldamist[20] õiguspäraselt, et tema alluvuses on teha otsus elatise väljamõistmise nõude kohta vastavalt määruse nr 4/2009 artikli 3 punktis a ette nähtud kriteeriumile, arvestades kostja P alalist elukohta.[21]

41. Kuivõrd laps elab teises liikmesriigis, siis ei saa asi alluda eelotsusetaotluse esitanud kohtule selle määruse artikli 3 punkti b alusel. Ent kas võivad olla kohaldatavad muud menetluslikud kriteeriumid, mis võivad õigustada kohtuasja allumist eelotsusetaotluse esitanud kohtule?

42. Kui vanemlikku vastutust käsitlev nõue[22] tuleb lapse alalise elukoha tõttu esitada Ühendkuningriigi kohtule, jääks selle määruse artikli 3 punkti c alusel eelotsusetaotluse esitanud kohtu alluvusse otsuse tegemine lahutuse kohta. Euroopa Kohus välistas selle võimaluse kohtuotsuses A, mis käsitles põhikohtuasjaga analoogseid faktilisi asjaolusid. See on selle kohtuotsuse põhiline tähendus, kusjuures see otsus tehti erinevas menetluslikus kontekstis, mille tulemusena Euroopa Kohus pidi kindlaks määrama, millise nõudega oli seotud lapsele elatise väljamõistmise nõue.[23]

43. Niisiis otsustas Euroopa Kohus, et „määruse nr 4/2009 artikli 3 punkte c ja d tuleb tõlgendada nii, et kui ühe liikmesriigi kohtule *on esitatud* hagi alaealise lapse vanemate lahuselu tunnustamiseks või abielu lahutamiseks ning teise liikmesriigi kohtule *on esitatud* selle lapsega seoses vanemlikku vastutust puudutav hagi, siis on samale lapsele elatise maksmise nõue seotud üksnes vanemlikku vastutust käsitleva kohtuasjaga selle määruse artikli 3 punkti d tähenduses“.[24]

44. Seega tuleneb määruse nr 4/2009 artiklis 3 kehtestatud kriteeriumide analüüsist, et põhikohtuasjas võimaldab üksainus nendest kriteeriumidest, mis on sätestatud selle artikli punktis a, eelotsusetaotluse esitanud kohtul lahendada ülalpidamiskohustusi käsitlevaid küsimusi.

18 Selle kriteeriumi kohaldamise kohta vt 18. detsembri 2014. aasta kohtuotsus Sanders ja Huber (C-400/13 ja C-408/13, EU:C:2014:2461, ning eriti selle kriteeriumi põhjenduse kohta punkt 34).

19 Vt ülalpidamist saama õigustatud isiku määratlus määruse nr 4/2009 artikli 2 punktis 10. Vrd selle määruse artikkel 46, mis käsitleb tasuta õigusabi lapsele elatise taotlemisel. Vt ka 15. jaanuari 2004. aasta kohtuotsus Blijdenstein (C-433/01, EU:C:2004:21, punkt 30, millest tuleneb, et ülalpidamist saama õigustatud isik on see, kelle vajadused peab kindlaks tegema asja arutav kohus). Vt peale selle Fongaro, E., ja Hector, P., „Obligation alimentaire“, *Répertoire de droit européen, Encyclopédie juridique Dalloz*, Dalloz, Paris, 2018, punkt 97, ning Ancel, B., ja Watt, H., M., „Aliments sans frontières“, *Revue critique de droit international privé*, Dalloz, Paris, 2010, nr 3, lk 457–484, eriti punkt 4, 9. joonealune märkus (lk 460) ja punkt 8 (lk 463 ja 464). Vt selle kohta ka Hellner, M., „Maintenance obligations“, *Encyclopedia of Private International Law*, Edward Edgar Publishing, Cheltenham, 2017, lk 1185–1194, eriti lk 1190.

20 Vrd 4. oktoobri 2018. aasta kohtuotsus IQ (C-478/17, EU:C:2018:812, punkt 16).

21 Võib täheldada, et seda kriteeriumi ei võetud arvesse lahutuse puhul.

22 Vt käesoleva kohtujuristi ettepaneku punktid 24 ja 31.

23 Selles kohtuasjas olid abikaasad ja nende kaks alaealist last itaallased ja elasid alaliselt Londonis (Ühendkuningriik). Itaalia kohtule esitati nõuded, mis puudutasid abielu ja selle tagajärgi lastele, samas kui hiljem esitas sama hageja taotluse menetluse algatamiseks Inglise kohtus, et määrata kindlaks vanemliku vastutuse teostamise kord. Esimene kohus, kelle poole oli pöördutud, järeldas määruse nr 2201/2003 artikli 8 lõikest 1, et vanemliku vastutusega selle määruse artikli 2 punkti 7 tähenduses seotud küsimuste arutamine kuulus üksnes Briti kohtute alluvusse, kuivõrd lapsed elavad alaliselt Londonis.

24 Kohtuotsus A (punkt 48). Kohtujuristi kursiiv.

45. Järelikult tuleb esiteks täpsustada, et selle määruse artikkel 5, millele eelotsusetaotluse esitanud kohus tugines kostja kohtusse ilmumise tõttu, ei ole kohaldatav, kuna see säte näeb ette kohtualluvuse aluse, mis on kohaldatav juhul, kui asi ei allu kohtule, kelle poole pöörduti.[25]

46. Selles osas on põhikohtuasi suurepärane näide sellest, et kui asi on kohtu alluvuses kostja alalise elukoha tõttu, ei ole kriteerium, mis käsitleb tema isiklikku ilmumist asja arutavasse kohtusse ilma kohtualluvust vaidlustamata,[26] eriti asjakohane.

47. Teiseks, mis puudutab järeldusi, mida eelotsusetaotluse esitanud kohus kavatseb teha selle kohta, et ülalpidamiskohustust käsitlev nõue on vanemlikku vastutust käsitleva nõudega seotud, siis tuleb kõigepealt rõhutada, et põhikohtuasjas piisab tõigast, et Ühendkuningriigi kohtusse ei ole pärast algul esitatud nõuete lahutamist esitatud seda nõuet ega vajaduse korral ka ülalpidamiskohustust käsitlevat nõuet, et kõrvaldada igasugune kahtlus selles suhtes, et kohaldamisele kuulub üks kohtualluvuse kriteerium, mis on käesoleval juhtumil täidetud, nimelt määruse nr 4/2009 artikli 3 punkt a.

48. Seejärel tuleb märkida, et neil tingimustel ei ole tarvis tõstatada küsimust võimalike tagajärgede kohta, mis võivad olla asjaolul, et teine kohus, kellele on hagi esitatud, kohaldab menetluses olevat kohtuasja[27] ja seotud kohtuasju[28] käsitlevaid sätteid.

49. Viimasena olgu öeldud, et ka kohtuotsuse A põhjendustest ei saa tuletada ühtegi lahendust selles tähenduses, mida pakub eelotsusetaotluse esitanud kohus ja mida toetab ka Rumeenia valitsus. Nimelt leiavad nad, et ühist last puudutavate seotud nõuete puhul, mis käsitlevad vanemlikku vastutust ja ülalpidamiskohustust, kuuluvad need ainuüksi selle liikmesriigi kohtute alluvusse, kus on lapse alaline elukoht.

50. Sellega seoses rõhutas eelotsusetaotluse esitanud kohus, et Euroopa Kohus leidis, et „alaealistele lastele elatise maksmise nõue [on] oma olemuselt seotud vanemlikku vastutust käsitleva kohtuasjaga“ ja „kohus, kelle alluvusse kuulub vanemlikku vastutust käsitlevate selliste kohtuasjade menetlemine, mis on määratletud määruse nr 2201/2003 artikli 2 punktis 7, oskab konkreetsel juhul paremini hinnata lapsele elatise maksmiseks esitatud nõudega seotud probleeme ning määrata kindlaks lapse hooldamiseks ja koolitamiseks vajaliku summa suuruse, mis tuleb kindlaks määrata – vastavalt sellele, kas vanematel on laste suhtes ühine isikuhooldusõigus või on see määratud ühele vanematest – kooskõlas suhtlusõigusega, selle õiguse kestusega ja teiste teguritega, mis mängivad rolli vanemliku vastutuse tegelikul teostamisel“.[29]

51. Kas Euroopa Kohus leidis seega kaudselt, et igal juhul peab eelistama lapse ja seega ülalpidamist saama õigustatud isiku alalise elukoha kriteeriumi, kuna esineb risk, et selle kohtu, kelle alluvuses on ülalpidamiskohustuste käsitlemine, ja selle kohtu, kes on ainupädev lahendama vanemlikku vastutust käsitlevaid küsimusi, tehtavad otsused võivad olla omavahel vastuolus[30]?

25 Jagan Euroopa Komisjoni väljendatud arvamust, mille kohaselt see artikkel kujutab endast teatud sorti „vaikivat kohtualluvuse kokkulepet“. Vt selle kohta ka eelkõige Gallant, E., *Droit processuel civil de l'Union européenne*, LexisNexis, Paris, 2011, punkt 319, lk 109, kus on kasutatud sama väljendit ning täpsustatud, et see eeskiri lubab kohtul, kelle alluvusse asi ei kuulu, teha otsus ülalpidamiskohustuste küsimuses. Vrd Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määruse (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (ELT 2012, L 351, lk 1) artikli 26 lõige 1.

26 Sellise juhtumiga on minu arvates tegemist ülalpidamiskohustust käsitlevas kohtuasjas pärast kohtuasjade ja sellest tulenevalt menetluste üksteisest eraldamist. Vt selle kohta eelotsusetaotluse esitanud kohtu tõstatatud küsimused, mida on meenutatud käesoleva ettepaneku punktis 30.

27 Vt määruse nr 4/2009 artikkel 12.

28 Vt määruse nr 4/2009 artikkel 13.

29 Kohtuotsus A (punktid 40 ja 43).

30 Vt selle kohta Gallant, E., *op. cit.*, punkt 313, lk 108.

52. Teisisõnu, kas kohtuotsuse A alusel tuleb jõuda järeldusele, et kohus, kellele ei allu lapse üle teostatavat vanemlikku vastutust puudutav nõue, peab loobuma oma pädevusest otsustada ülalpidamiskohustuse nõude üle kohtu kasuks, kellel on paremad võimalused selle nõude üle otsust teha?

53. Ma ei arva nii. Kuigi kohtuotsuses A selgitatakse määruse nr 4/2009 artikli 3 punktides c ja d esitatud kriteeriumide vahelist suhet, ei ole selles esitatud seisukohta teiste selle määruse artiklites 3 või 5 ette nähtud kohtualluvuse kriteeriumide kohta. Nende analüüsimist ei olnud nimelt selles asjas eelotsusetaotluse esitanud kohtule tarvis, sest erinevalt põhikohtuasja asjaoludest, oli abikaasade, kes olid ülalpidamist saama õigustatud isikute ehk laste vanemad, alaline elukoht samas liikmesriigis kui nendel lastel.

54. Niisiis oli määruse nr 4/2009 artikli 3 punktide c ja d eristamise eesmärgil tõlgendamisel vaja võtta arvesse lapse huve.[31]

55. Seda kohtuotsuse A ulatuse analüüsi kinnitavad hiljutised 16. jaanuari 2018. aasta kohtumäärus PM[32] ja 10. aprilli 2018. aasta kohtumäärus CV[33]. Nendest tuleneb, et kui ühe kohtu alluvusse ei kuulu alaealist last puudutavat vanemlikku vastutust käsitleva nõude kohta otsuse tegemine ning seega ei kuulu määruse nr 4/2009 artikli 3 punkti d alusel tema alluvusse selle lapse ülalpidamise kohustust käsitleva nõude arutamine, tuleb siiski kontrollida, kas selle viimati nimetatud nõude üle otsustamine võib kuuluda tema alluvusse mõnel muul määruses nr 4/2009 toodud alusel.[34]

56. Kõik teistsugused kohtuotsuse A tõlgendused eelotsusetaotluse esitanud kohtu pakutud viisil eiraksid pealegi esiteks seda, et selle kohtuotsuse põhjenduste põhieesmärgiks on põhjendada ülalpidamiskohustust käsitleva nõude seotust vanemliku vastutuse nõudega, mitte abielu käsitleva nõudega. Teiseks ei võtaks kõnealusele kohtuotsusele niisuguse ulatuse omistamine arvesse määruse nr 4/2009 sõnastust ja konteksti ega ka selle määrusega taotletavaid eesmärke.[35]

57. Selle määruse artikli 3 sõnastuse kohta on Euroopa Kohus oma kohtuotsuses A juba nentinud, et kohtualluvuse kriteeriumid on alternatiivsed, ning alates sellest kohtuotsusest ei ole enam mingit kahtlust selle sätte tõlgendamise suhtes juhul, kui kohtusse esitatakse perekonnaseisu ja vanemlikku vastutust käsitlev hagi.[36]

58. Konteksti ja taotletavate eesmärkide kohta tuleb esiteks meenutada, et asjaolu, et määrusesse nr 4/2009 lisati artikli 3 punkt d, mis täiendab määruse nr 44/2001 artikli 5 punktist 2[37] üle võetud varasemaid sätteid, ainus eesmärk on korraldada kohtualluvuse koondamist ühte kohtusse juhul, kui õigustatud isiku alalise elukoha kriteerium, mis on ette nähtud määruse nr 4/2009 artikli 3 punktis b, ei ole kohaldatav.[38]

31 Vt kohtuotsus A (punktid 43–46 ja iseäranis viimane punkt).

32 C-604/17, ei avaldata, EU:C:2018:10.

33 C-85/18 PPU, EU:C:2018:220.

34 Vt Euroopa Kohtu presidendi 16. jaanuari 2018. aasta kohtumäärus PM (C-604/17, ei avaldata, EU:C:2018:10, punkt 33) ja 10. aprilli 2018. aasta kohtumäärus CV (C-85/18 PPU, EU:C:2018:220, punkt 55).

35 Vt eelkõige hiljutine meenutus Euroopa Kohtu tavapäraselt kasutatava tõlgendusmeetodi kohta: 21. juuni 2018. aasta kohtuotsus Oberle (C-20/17, EU:C:2018:485, punkt 34).

36 Vt kohtuotsus A (punktid 33, 34 ja 48).

37 See artikkel võttis muutmata kujul üle 27. septembri 1968. aasta konventsiooni kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT 1972, L 299, lk 32), mida on muudetud hilisemate konventsioonidega seoses uute liikmesriikide konventsiooniga ühinemisega, (edaspidi „Brüsseli konventsioon“) artikli 5 lõike 2 teksti, millesse on alates 1978. aastast lisatud perekonnaseisu käsitlevat asja arutava kohtu pädevus. Vt ka Gaudemet-Tallon, H., ja Ancel, M.-E., *op. cit.*, punkt 219, lk 320.

38 Vt selle kohta Boiché, A., „Les règles de compétence judiciaire“, jaotis „Recouvrement des obligations alimentaires dans l'Union“, *Actualité juridique: famille*, Dalloz, Paris, 2009, nr 3, lk 107–112, eriti kommentaar määruse nr 4/2009 artikli 3 punkti d kohta.

59. Teiseks, alates Brüsseli konventsioonist, mis võimaldas kohtualluvuse valikut, nähes ette valikulise kohtualluvuse kriteeriumid, mis kujutavad endast erandeid kostja elukoha kriteeriumist, eesmärgiga soodustada „olenevalt olukorrast territoriaalset või menetluslikku lähedust“,[39] on määratud kindlaks ülalpidamiskohustusi käsitlevaid kohtuvaidlusi puudutavad kohtualluvuse erikriteeriumid, et täita kahte eesmärki: esiteks kaitsta õigustatud isikute huve, nagu Euroopa Kohus on meenutanud, ning teiseks edendada tõrgeteta õigusemõistmist.[40] Seega tuleb järeldada, et kohtualluvuse kriteeriumid on üksteist välistavad ja eelistatakse hageja valikut.[41]

60. Kolmandaks rõhutan niisamuti nagu komisjon, et kui eriline eelis antaks lapse elukohta arvestades kohtuvaidluse ühte kohtusse koondamisele, ilma et asjaomases liikmesriigis oleks teist vanemlikku vastutust käsitlevat kohtuasja algatatud, siis see tooks kaasa õigusemõistmisest keeldumise menetluses oleva ülalpidamiskohustust käsitleva nõude osas ning see oleks vastuolus lapse huvidega ja kahjustaks kohtualluvuse eeskirjade etteaimatavuse põhimõtet.

61. Sellest tulenevalt tuleb nentida, et määruse nr 4/2009 sätete, eelkõige kohtualluvust puudutavate sätete eesmärk on võimaldada ülalpidamist saama õigustatud isiku õiguste teostamist tingimustel, mis kaitsevad teda piiratud ja tähtsuse järgi reastamata kriteeriumide alusel.

62. Peale selle tuleb rõhutada erinevust määruse nr 4/2009 artikli 10 ja määruse nr 2201/2003 artikli 17 vahel. Kui need näevad ette, et kohus, kelle poole on pöördutud ekslikult, peab teatama omal algatusel, et asi ei ole tema alluvuses, siis ülalpidamist käsitleva hagi puhul ei pea kohus kontrollima, et asi allub teise liikmesriigi kohtule. Kuna kohtualluvuse kriteeriumid on ammendavad,[42] peab otsuse tegema kohus, kelle alluvuses on ülalpidamist käsitlevad küsimused. Vastasel juhul võib see kohus siiski teha otsuse asjaomase liikmesriigi õigusaktidega ette nähtud ajutiste või esialgse õiguskaitse meetmete taotluse kohta.[43]

63. Niisiis, kuna hagejale ei ole antud võimalust valida muud kohtualluvuse kriteeriumit, on kohus, kellele on esitatud ülalpidamist käsitlev nõue, kohustatud nõustuma vaidluse jagunemisega.

64. Vastupidi sellele, mida väidavad eelotsusetaotluse esitanud kohus ja Rumeenia valitsus, eelkõige tõendamisega seotud nõuete kohta,[44] võib kooskõlas määruse nr 4/2009 eesmärkidega esitada mitu argumenti, et põhjendada selle määruse artikli 3 punktis a ette nähtud kohtualluvuse kriteeriumi kohaldamist põhikohtuasjas.

C. Argumendid, mis õigustavad määruse nr 4/2009 artikli 3 punkti a kohaldamist

65. Esiteks, nagu komisjon rõhutab, valis õigustatud isik, keda esindab üks tema vanematest, teadlikult kostja elukoha kriteeriumi.

66. Teiseks võib seda valikut põhjendada asjaolu, et ülalpidamiskohustuse täitmise kohustusega lapsevanema alalise elukoha kohus saab kindlustada, et ta on hästi kursis selle vanema maksevõimega.

39 Väljend, mis võtab kokku põhjenduse valikulise kohtualluvuse eeskirjadele, mida on kasutanud Gaudemet-Tallon, H., ja Ancel, M.-E., *op. cit.*, punkt 180, lk 246.

40 Vt 18. detsembri 2014. aasta kohtuotsus Sanders ja Huber (C-400/13 ja C-408/13, EU:C:2014:2461, punktid 26–29). Vt ka määruse nr 4/2009 põhjendus 15.

41 Õigustatud isikule jäetud eelise kohta kohtualluvuse kindlaksmääramisel vt eelkõige Joubert, N., „La mise en œuvre de l'obligation alimentaire en présence d'un élément d'extranéité dans les relations entre parents et enfants“, *Droit de la famille*, LexisNexis, Paris, 2018, nr 1, jaotis 3, punkt 7. Vt ka Farge, M., „Promotion transfrontière du droit à obtenir des aliments: l'apport du règlement (CE) n° 4/2009 du 18 décembre 2008 (1re partie)“, *Droit de la famille*, LexisNexis, Paris, 2011, nr 9, uurimus 18, punkt 16.

42 Vt selle kohta ka Boiché, A., *op. cit.*, eriti kommentaar määruse nr 4/2009 artikli 10 kohta.

43 Vt määruse nr 4/2009 artikkel 14.

44 Vt käesoleva ettepaneku punkt 29.

67. Kolmandaks, mis puudutab asjaolusid, mida tuleb võtta arvesse selleks, et määrata kindlaks nõutud elatise suurus, siis näib olevat lihtsam saada teada, millised on lapse vajadused kui kontrollida, milline on võlgniku maksevõime. Kui vanemlikku vastutust käsitlev kohtuvaidlus algatatakse, siis tuleb kohtul, kellele allub otsustamine ülalpidamiskohustust käsitleva kohtuasja üle, lihtsalt peatada kohtuasjas menetlus, et oodata ära kohtuotsus, mille alusel isik, kes soovib nõuda sisse elatise, saab oma nõude esitada. Ja vastupidi, kohtul, kellele allub vanemliku vastutuse üle otsuse tegemine, võib olla väga keeruline koguda ja kontrollida maksekohustusega lapsevanema sissetuleku ja kuludega seotud tõendeid, eriti juhul, kui see vanem on korraldanud oma maksejõuetuse.

68. Neljandaks ei takista vanemlikku vastutust käsitleva otsuse puudumine kohtul lapse vajadusi hinnata, nagu näitavad eelkõige teised liidu seadusandja ette nähtud kohtualluvuse kriteeriumid. Samuti on võimalik võtta arvesse vanemate kokkulepet lapse alalise elukoha säilitamise kohta.

69. Lisaks võib esitada muid argumente, mis käsitlevad otsuse sisu ja selle täitmist.

70. Nimelt tuleb meelde tuletada, et Ühendkuningriik ei ole sarnaselt Taaniga liitunud 2007. aasta Haagi protokolliga.[45] Sellest tuleneb esiteks, et nende riikide suhtes ei ole siduvad selles protokollis sätestatud eeskirjad, millega on määratud kindlaks kohaldatav õigus.[46] Teisalt ei ole nendes riikides tehtud kohtuotsused vabastatud teistes liikmesriikides täidetavaks tunnistamise menetlusest. Nende suhtes peab seal esitama täidetavaks tunnistamise taotluse.[47]

71. Niisiis võib kostja elukoha kriteeriumi valimine olla ajendatud ka elatisvõlgnevuse soodsatel tingimusel sissenõudmisest,[48] kuna see sissenõudmine ei peaks hilinema teises liikmesriigis tehtud otsuse tunnustamise või täidetavuse arutamise tõttu.[49]

72. Kõike eelnevalt esitatut arvestades olen seega seisukohal, et määruse nr 4/2009 artiklit 3 tuleb tõlgendada nii, et asjaolu, et ülalpidamiskohustust käsitlev nõue on seotud vanemlikku vastutust käsitleva nõudega selle määruse artikli 3 punkti d mõttes, ei välista asja allumist liikmesriigi kohtule selle määruse artikli 3 punkti a alusel või sama määruse artikli 5 alusel.

73. Siiski tuleb kindlaks teha, et niisugune kohtualluvuse eeskirjade tõlgendamine ei ole vastuolus lapse huvidega.

D. Lapse huvide arvessevõtt

74. Euroopa Kohus tõdes kohtuotsuses A „et määruse nr 4/2009 rakendamine peab toimuma kooskõlas Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 24 lõikega 2, mille kohaselt tuleb kõikides lastega seotud toimingutes, mida teevad avalik-õiguslikud asutused või eraõiguslikud institutsioonid, esikohale seada lapse huvid“.[50]

45 Vt käesoleva ettepaneku 8. joonealune märkus.

46 See tähendab, et kui see protokoll on asjaomase liikmesriigi suhtes siduv, siis asjaolu, et õigustatud isik valib kostja alalise elukoha liikmesriigi kohtu alluvuse, tagab kohtu asukohariigi õiguse kohaldamise, vastavalt selle protokolli artikli 4 lõikele 3.

47 Vt määruse nr 4/2009 artikkel 23 jj. Brexiti tagajärgede kohta, mille tulemusena peab Ühendkuningriiki hakkama pidama kolmandaks riigiks, ning mõju puudumise kohta seoses kohtuotsuste tunnustamisega, kuna praeguse seisuga ei kehti Ühendkuningriigis tehtud kohtuotsuste suhtes kohtuotsuste täidetavaks tunnistamine, vt samuti Farge, M., „Conjectures sur le Brexit…“, „Droit de la famille“, *La Semaine juridique, Édition générale*, LexisNexis, Paris, 2016, nr 38, lk 1723–1729, eriti lk 1725. Vt ka Pilich, M., „Brexit and EU private international law: May the UK stay in?“, *Maastricht Journal of European and Comparative Law*, Sage Publishing, New-York, 2017, osa 24, nr 3, lk 382–398, eriti lk 391–393.

48 Vt selle kohta 9. veebruari 2017. aasta kohtuotsus S. (C-283/16, EU:C:2017:104, punktid 32–34 ja seal viidatud kohtupraktika) ning määruse nr 4/2009 põhjendus 9, kus on meenutatud selles määruses seatud lihtsuse ja kiiruse eesmärke.

49 Meenutamaks üht määruse nr 4/2009 eesmärki, milleks on tagada elatisnõuete tõhusat sissenõudmist piiriülestes olukordades, vt selle määruse põhjendus 15 ning 18. detsembri 2014. aasta kohtuotsus Sanders ja Huber (C-400/13 ja C-408/13, EU:C:2014:2461, punkt 41). Liikmesriigis, kelle suhtes Haagi 2007. aasta protokoll ei ole siduv, tehtud kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise eeskirjade üksikasjaliku ülevaate kohta vt ka eelkõige Fongaro, E., ja Hector, P., *op. cit.*, punktid 78–90.

50 Vt kohtuotsus A, punkt 46.

75. Nagu põhikohtuasjas aga paradoksaalsel kombel välja tuli, on võimalik, et elatisnõude esitajat tabab olukord, kus lapse huvidest lähtudes lahutatakse nõuded, mille ta ühele kohtule kogumis esitas – põhjusel, et see kohus otsustab, et vanemliku vastutuse üle otsustamine ei allu talle.

76. Kuigi mulle näib, et puudusi, mis esinevad otsuse tegemisel juhul, kui puudub lepinguline kohtualluvus määruse nr 2201/2003 artikli 12 alusel, tuleb näha suhtelistena, *in abstracto*, nagu ka eespool mainisin, õigustab lapse huvide arvesse võtmise vajadus *in concreto* neid tagajärgi, mis lähtuvad asjaolust, et tuleb pöörduda kahe kohtu poole, et saada üksteise järel esmalt otsus vanemlikku vastutust käsitleva nõude kohta ja ning seejärel otsus elatise väljamõistmise nõude kohta, kuigi see teine nõue on esimesega seotud.

77. Käesoleval juhul aga paistab, et just oma seisukohaga Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse esitamise vajalikkuse kohta kinnitab hageja R oma esialgset valikut pöörduda ainult ühe kohtu poole, kelle alluvusse kuulub otsuse tegemine nii abielulahutust käsitleva nõude kohta kui ka kõikide tagajärgede kohta, mida see abielupaari ühisele lapsele kaasa toob.

78. Pealegi, nagu Rumeenia valitsus oma kirjalikes seisukohtades rõhutas,[51] tuleb arvesse võtta asjaolu, et uus elatise väljamõistmise nõue, mis on esitatud mõnele teisele kohtule, võib jätta õigustatud isiku ilma õigusest saada elatist alates tema esimese nõude kuupäevast, nimelt käesolevas asjas 29. septembrist 2016.

79. Niisugune ülalpidamist saama õigustatud isikule peale sunnitud kohtuvaidluse hajutamine,[52] mis tuleneb sellest, et puudub kokkulepe selle kohta, et vanemliku vastutuse küsimused alluvad kohtule, kellele on esitatud lahutust käsitlev nõue, ning esialgsest nõudest loobumise negatiivsed tagajärjed – kui oletada, et see loobumine on kohtu asukohariigi õiguse kohaselt vastuvõetav –[53] tekitavad seega suurt kahtlust õigustatud isiku huvide täitmise kohta. Neil asjaoludel jagan nii eelotsusetaotluse esitanud kohtu kui ka Rumeenia valitsuse muret.

80. Sellest tulenevalt tuleb minu arvates otsida õigustatud isiku huve kaitsvat lahendust kooskõlas määruse nr 4/2009 eesmärkidega ja põhiõiguste harta artikli 24 lõikega 2.

81. Sellega seoses kujutab kohtuotsus A endast head alust konstrueerimaks Euroopa Kohtu praktikat, mis käsitleb määrust nr 4/2009, kuna selles on rõhutatud kasu, mida toob kaasa nende kohtuasjade koondamine, mis puudutavad laste vanemate lahkumineku tõttu lastele tekkivaid rahalisi tagajärgi.[54] Sama kehtib ka järelduse kohta, mis puudutab koordineerimise puudumist nimetatud määruse ja määruse nr 2201/2003 artikli 12 vahel ning menetluses olevaid kohtuasju või seotud kohtuasju käsitlevate eeskirjade ebatõhusust niisuguse juhtumi puhul[55].

82. Sellest tulenevalt tundub mulle mõeldav, et määruse nr 4/2009 loogikat järgides ja lapse huve arvestades on võimalik leida, et kohus, kellele on esitatud elatist saama õigustatud lapse ülalpidamiskohustust käsitlev nõue, võib seetõttu, et ta on otsustanud, et vanemlik vastutus ei kuulu tema alluvusse, teavitada hagejat, millises ulatuses ta on pädev selle määruse artikli 3 punkti a alusel ja küsida, kas hageja jääb oma elatisnõude juurde kindlaks.

51 Vt nende seisukohtade punkt 31.

52 Vt märkused määruses nr 2201/2003 valitud süsteemi tagajärgede kohta: Ancel, B., ja Watt, H., M., „L'intérêt supérieur de l'enfant dans le concert des juridictions: le Règlement Bruxelles II *bis*“, *Revue critique de droit international privé*, Dalloz, Paris, 2005, nr 4, lk 569–606, eriti 7. märkus ja viide selle määruse põhjendusele 6.

53 Selles menetluslikus kontekstis võiks nimelt loobumist sellest nõudest kohtus, kuhu algul on pöördutud ja kelle alluvusse asi kuulub, käsitada ülalpidamiskohustusest loobumisena, mis on vastuolus kohtu asukohariigi avaliku korraga.

54 Vt kohtuotsus A (punkt 43).

55 Sellega seoses võib tuua võrdluseks 4. oktoobri 2018. aasta kohtuotsuse IQ (C-478/17, EU:C:2018:812, punkt 47).

83. Kuivõrd liidu seadusandja ei ole määruses nr 4/2009 kehtestanud erinorme [56] nagu määruse nr 2201/2003 artiklis 15 [57] sisalduvad ega taganud koordineerimist selle määruse artikliga 12, siis ei või kohus, kelle poole pöörduti, loobuda oma kohtualluvust kasutamast kohtu kasuks, kel on paremad võimalused otsustada kõigi last puudutavate nõuete üle kogumis.

84. Lisaks, ehkki kohus, kellele allub vanemlikku vastutust käsitleva nõude üle otsustamine, oleks paremal positsioonil, et otsustada sellega seotud elatisnõude üle, ei näe ma, kuidas lapse parimad huvid võivad õigustada seda, et elatise nõudja võib olla kohustatud muutma oma valikut pädeva kohtu osas.

85. See analüüs peab paika seda enam siis, kui – nagu käesolevas kohtuasjas – ei ole pöördutud ühegi muu kohtu poole.

V. Ettepanek

86. Eespool esitatud kaalutlusi arvestades teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Judecătoria Constanța (Constanța esimese astme kohus, Rumeenia) esitatud eelotsuse küsimustele järgmiselt.

1. Nõukogu 18. detsembri 2008. aasta määruse (EÜ) nr 4/2009 kohtualluvuse, kohaldatava õiguse, kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise ning koostöö kohta ülalpidamiskohustuste küsimustes artiklit 3 tuleb tõlgendada nii, et asjaolu, et ülalpidamiskohustust käsitlev nõue on seotud vanemlikku vastutust käsitleva nõudega artikli 3 punkti d tähenduses, ei välista asja allumist liikmesriigi kohtule selle määruse artikli 3 punkti a alusel või siis selle määruse artikli 5 alusel.

2. Kuivõrd liidu seadusandja ei ole võtnud määruses nr 4/2009 vastu erisätteid, nagu need, mis sisalduvad nõukogu 27. novembri 2003. aasta määruses (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000, artiklis 15 või taganud koordineerimist määruse nr 2201/2003 artikliga 12, siis ei või kohus, kellele nõue on esitatud, oma kohtualluvusest loobuda kohtu kasuks, kel on otsuse tegemiseks paremad võimalused.

56 Vt sellega seoses põhjust, mille tõttu ei ole ennetatud praegu üles kerkinud raskusi, mis ilmneb määruse nr 2201/2003 põhjendusest 11, mille kohaselt „kohtutel, millel on jurisdiktsioon vastavalt käesolevale määrusele, on üldiselt jurisdiktsioon teha otsuseid ülalpidamiskohustuse küsimuses“ [KOM(2004) 254 (lõplik)], punkt 5.1.1, lk 14.

57 Selle artikliga lisati säte, mis lähtub pädevuse üleandmise (*forum non conveniens*) teooriast. See on täheldatav ka 19. oktoobri 1996. aasta Haagi konverentsi vanemliku vastutuse ja lastekaitsemeetmetega seotud kohtualluvust, kohaldatavat seadust, tunnustamist, kohtuotsuste täitmist ja koostööd käsitlev konventsiooni (kättesaadav veebis https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:c074e3c2-7619-4d29-96ee-cf53b9cf241e.0008.01/DOC_2&format=PDF) artiklites 8 ja 9, mis „lahutavad ühe üleandmise või ühe kohtualluvuse nõude mehhanismi“ E. Gallanti sõnu kasutades „Le forum non conveniens de l'article 15 du règlement Bruxelles II bis“, *Revue critique de droit international privé*, Dalloz, Paris, 2017, nr 3, lk 464–471, punkt 2.